

Duhovni kulturi so namenjeni zemljevidi o ljudskih izročilih, krajevnih imenih, narečjih, letnih in življenjskih običajih, romanjih in kulturnih organizacijah, nadalje zemljevidi o razširjenosti pravljic, pripovedk, pesmi, ljudskih iger in plesov. Ljudsko pravo bo zastopano v ponazorilih o raznih oblikah dednega prava, mejnikov, pravnih rokov in praznovanj. Po navedenem programu bodo atlas zaključevali zemljevidi o razširjenosti sedanjih in preteklih domačih obrti ter ljudskih noš. Za primeru, kakšen naj bo atlas oblikovno, sta programu priložena zemljevida velikonočnega in božičnega peciva iz Gornje Avstrije, ki ju je pripravil vodja znanstvene delovne komisije E. Burgstaller.

Franjo Baš

Lied und Brauch. Aus der Kärntner Volksliedarbeit und Brauchforschung. Klagenfurt 1956. Str. 168, 8° (= Kärntner Museumsschriften VIII).

Zbornik je posvečen koroškemu glasbenemu folkloristu in zborovodji Antonu Anderluhu za njegovo 60-letnico. Poleg člankov, ki rišejo njegovo osebnost (Georg Graber, Günther Mittergradnegger, Helmuth Pommer, Elli Zenker-Starzacher, Dr. Franz Koschier), prinaša zbornik nekaj pesmi (Roman Maier, Drei Kärntner Lieder, 34—37; Raimund Zoder, Eine unbekannte Kärntnerliedersammlung aus dem Jahre 1871; Georg Kotek, Ein Volksliedfund aus Oberkärnten, 49—53; Karl M. Klier, Altösterreichische Brauchtumslieder: 1. Weihnachtslieder aus der ehemaligen Sprachinsel Gottschee, 2. Luschariberg-Lieder, 67—92; Hausa Schmiedl, Heiligenbluter Sternsingerlieder, 107—112) in naposled nekaj člankov in razprav, ki zanimajo deloma tudi nas. Če je Matth. Maierbruggerja Kirchtag in Kaning, 101 do 106, le opis, pa sega Franza Kirnbauerja razprava Bergmannsbrauchtum und Bergmannslied in Kärnten, 93—100, v zelo zanimivo področje ljudskega življenja, ki ga bo treba tudi pri nas čimprej raziskati. Graški znanstvenik Karl Polheim je obdelal važno poglavje iz biologije ljudske pesmi v prispevku Zum Problem des Zersingens, 54—66, nazorno prikazano na dveh primerih (Der gute Kamerad, Stille Nacht). V zadnjem delu zbornika je poudarek na trikraljevskem koledovanju in zlasti kolednicah. Poleg že omenjene Schmiedlove objave takih kolednic od Sv. Krvi opisuje Fr. Koschier običaj sam (Das Heiligenbluter Sternsingen, 113—125). Najtehtnejši prispevek vsega zbornika pa je dr. Oskarja Moserja razprava Die Kärntner Sternsingerbräuche, Beiträge zur Erforschung ihrer Vergangenheit und Gegenwart, 126—164. Delo, ki ga je že pred vojno opravil za isti predmet Hans Moser za Bavarsko, se je lotil celovški znanstvenik, Moserjev soimenjak, za nemško in slovensko Koroško. Oskar Moser služi pri tem znanosti, ne katerikoli drugim interesom, zato razpravlja stvarno in brez predsodkov. Primer obeh Moserjev kaže, kako važno je arhivalno gradivo pri narodopisnem raziskovalnem delu. Gradivo, ki ga uporablja Oskar Moser, se je nateklo v nad desetletnem iskanju po koroških arhivih. Kaže nam, da sega trikraljevsko koledovanje v znani obliki tudi na Koroškem med predreformacijske novoletne običaje mestnih in trških šolarjev in njihovih učениkov. Od arhivalnega gradiva s slovenskega ozemlja na Koroškem naj omenim zapis iz okolice Rožeka (1641) in iz Borovelj (1789). Posebno drugi nam omogoča rekonstrukcijo »koledovanja« ali »kraljevanja« na slovenskem Koroškem, kakršno je znano še danes in ki se izrazito loči od podobnih običajev v nemških predelih dežele. Slovenski koledniki so že tedaj hodili v belih srajcah, z visokimi kapami na glavi in (lesenimi) sabljami v rokah. Za slovensko Koroško so tudi tipične koledniške skupine, ki z velikim številom maskiranih oseb spominjajo že na prave obhodne igre. Gradivo, ki ga je obdelal Oskar Moser, kaže, da so na Koroškem tudi v trikraljevskem koledovanju vidne etnične razlike.

Niko Kuret